

збудженістю і невірноваженістю, що ускладнює вироблення стійкого зосередження. Тому дітей молодшого шкільного віку не варто водити на довготривалі театральні вистави. Основою естетичного виховання засобами театрального мистецтва є продумане і послідовне накопичення художніх вражень.

Основною формою залучення дітей до театру в початкових класах є колективні перегляди вистав, відбір яких проводить сам учитель. Казка в театрі, на думку А. Брянцева, є своєрідною дитячою класикою. Найліпше залучення дітей до театру розпочинати з вистави-казки. Невеликий життєвий досвід дітей молодшого шкільного віку викликає особливу увагу до проблеми розуміння вистави. Синтетичність театрального мистецтва, злиття в ньому виражальних засобів ряду мистецтв, ставить перед молодшим школярем складні завдання. Необхідно одночасно слідкувати за розвитком дії, запам'ятовувати дійових осіб, роздивлятися декорації, слухати мову та музику. Саме тому, досвід мистецтва не повинен випереджати життєвий досвід дитини.

Особливе місце серед форм театральної діяльності займає гра, адже театралізована гра відтворює певні дії типового персонажу. І це не лише наслідування та імітація, підґрунтям яких є уявлення дитини про загальні норми поведінки, але й вільна, творча побудова характеру героя. Театралізовані ігри охоплюють: 1) дії дітей з ляльковими персонажами або дії за ролями; 2) літературну діяльність (вибір теми, складання, інсценування своїх творів тощо); 3) образотворчу діяльність (одяг персонажів, малювання декорацій, виготовлення атрибутів); 4) музичну діяльність (виконання пісень, інсценування музичних творів тощо) [1, с. 56].

Висновки. Театральне мистецтво є синтетичним видом, що поєднує музику, танець, спів, художнє читання, хореографію та інші види мистецтва. У синтезі мистецтв діти набувають життєвого досвіду, розвивають особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва, збагачують світогляд, розвивають мовленнєву діяльність. Театральне мистецтво дозволяє стимулювати школярів до образного і вільного сприйняття навколишнього світу (людей, культурних цінностей, традицій, природи). За його допомогою дитина навчається поважати чужу думку, бути толерантною до різних точок зору, фантазувати, уявляти, спілкуватися з оточуючими, долати труднощі, ставити завдання та розв'язувати їх.

Література

1. Аболина Т. Эстетическое воспитание в школе / Т. Аболина, Н. Миропольская. – К.: Выс. шк. Изд. При Киев. гос. у-те, 1987. – 93 с.
2. Джола Д. М. Теорія і методика естетичного виховання школярів : [навч.-метод. посібник] Д. М. Джола, А. Б. Щербо. - К. : ІЗМН, 1998. - 392 с
3. Зязюн І. Краса педагогічної дії: навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів / І.Зязюн, Г. Сагач.–К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
4. Концепция художественного образования как фундамент системы эстетического развития учащихся в школе : [проект]. - М.: Наука, 1990. - С. 47-59.
5. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва в початковій школі : [посібник для вчителя] / [Масол Л. М., Гайдамака О. В., Белкіна Е. В. та ін.]. - Х.: Веста : Видавництво "Ранок", 2006. - 256 с
6. Сухомлинський В.А. Серце отдаю детям. – К.: Радянська школа, 1971. – 669 с.

УДК 373.015.31

Б. Московчук,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
В. Moskovchuk,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ У РІЗНИХ ВИДАХ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

USE OF CREATIVE TASKS IN DIFFERENT TYPES OF ARTISTIC ACTIVITY AS A METHODOLOGICAL METHOD OF DEVELOPING THE CREATIVE ABILITIES OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN

Анотація. У статті визначено методичні прийоми розвитку творчих здібностей учнів у процесі художньої діяльності. Запропоновано низку творчих завдань, які розкривають творчий потенціал дитини в процесі музичної діяльності.

Abstract. The article identifies methodological techniques for the development of creative abilities of students in the process of artistic activity. A number of creative tasks are proposed, which reveal the creative potential of the child in the process of musical activity.

Ключові слова: творчий розвиток, творчі здібності, художня діяльність, молодші школярі, музична діяльність.

Key words: creative development, creative abilities, artistic activity, junior schoolchildren, musical activity.

Постановка проблеми. Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання особистості, здатної акумулювати і творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві тощо. Це завдання відображене в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, в якій підкреслюється необхідність застосування нових педагогічних технологій особистісно зорієнтованого навчання.

Проблема вивчення художньої діяльності дітей є гостро дискусійним впродовж багатьох років. Завдання досліджень дитячого розвитку на думку О.Колотило, полягає не в тому, щоб показати можливість навчання того чи іншого виду діяльності дитини в самому ранньому віці (так як саме по собі ранній, але однобічний розвиток не може викликати подиву), а в тому, щоб знайти такий період в формуванні природних сил і природних задатків, коли умови для розвитку тієї чи іншої здібності будуть найбільш оптимальними. Розуміння того, як треба організувати освітній процес в даний віковий період, направлено на пом'якшення вікової кризи в розвитку художньої творчості, що сприяє розвитку творчих здібностей особистості в цілому.

Аналіз наукових публікацій. Значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів присвячена дослідженню творчого процесу загальних проблем розвитку творчих здібностей та вихованню творчої особистості в різних видах діяльності. Вітчизняними (Л.Богоявленська, О.Лук, О.Матюшкін, В.Моляко, Я.Пономарьов, Я.Шубінський та ін.) та зарубіжними (Ф.Баррон, А.Біне, Д.Гілфорд, А.Маслоу, К.Роджерс, Ч.Спірмен, Д.Томсон та ін.) дослідниками вивчалися різні аспекти проблеми творчих здібностей: їхня природа, компоненти, критерії та показники розвитку, методи і прийоми формування.

Мета статті – розкрити особливості використання творчих завдань у процесі художньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Стимулювання творчої самореалізації учнів має відбуватись системно та поетапно. Адже з метою введення дитини у світ музики вчителю необхідно пробудити інтерес до пізнання музики, враховуючи природні риси учнів - допитливість, зацікавленість, прагнення до нових вражень, потреби в практичних діях тощо.

Тому важливо, щоб завдання, які пропонуються дітям опиралися на життєвий досвід учнів, що сприятиме оволодінню навичками сприймання й осмислення емоційно-образного змісту музики. На перших уроках у процесі сприймання музики дітьми для вчителя важливо викликати емоційний відгук дітей на музику та стимулювати висловлення власних почуттів. Від оволодіння навичками сприймання музичних образів залежав подальший музичний розвиток учнів.

Однак для учнів, що тільки розпочали своє музичне навчання, вміти проникнути в музичний образ твору є нелегким завданням, ще важче висловити своє враження. Недостатній словниковий запас обмежує, а іноді зводить нанівець спроби учня висловити свої відчуття. Крім того, вчитель при значній наповненості класу не може вислухати думки кожної дитини, а тому не в змозі позитивно підтримати й оцінити всі їхні висловлення. З цією метою варто використовувати пропедевтичні ігри-завдання, що створюватимуть умови для активного висловлення кожним учнем власних думок, а

вчитель матиме можливість зрозуміти, як відбулося сприймання конкретних музичних образів кожною дитиною.

Пропонуємо варіант гри-завдання, що спрямоване на формування цілісного сприймання музичного твору, розпізнавання почуттів, емоцій, виражених музикою, вміння емоційно реагувати на зміну характеру музичних образів – «Відчуй настрій».

Тут можливі три варіанти гри: перший – учні визначають й розповідають, які почуття виражає музика, добираючи словесні характеристики з тих, що пропонує вчитель; другий - визначають настрої двох музичних творів, що прозвучали, зіставляють їх з картками «настроїв» (важливо, щоб твори за характером були контрастними); третій - діти отримують картки із зображеними на них обличчями з різною мімікою, прослухавши музичний твір, визначають настрій музики, піднявши картки.

Така робота спрямована на те, що активна робота слухового та зорового аналізаторів сприяє інтенсифікації творчих сил, полегшує сприймання учнями музичного матеріалу завдяки роботі різних видів пам'яті.

Сприймання дітьми музики відбувається успішніше, якщо в них формувати здібності вслуховуватися в музику, порівнювати, оцінювати, співставляти найбільш яскраві і доступні для віку художні образи. Щоб сприяти народженню перших художньо-образних асоціацій у дітей, спонукати до участі у творчій діяльності, варто пропонувати завдання «Музична веселка». Діти мають прослухати музичний твір та відобразити настрій від твору за допомогою кольорових карток. На перших етапах варто добирати музичні твори, яскраві, контрастні, що асоціюються із теплими та холодними кольорами. Такі завдання готують учнів до більш складної діяльності сприймання, образно-асоціативного мислення творів музичного мистецтва й живопису [3].

З перших кроків навчання учні оволодівали знаннями музичної мови шляхом експериментування з музичними звуками, тобто безпосередньо в момент імпровізаційного творення. Такі завдання розкріпають скутих, невпевнених дітей, оскільки «спілкування» з інструментом є новим, незвичним для них, а вчитель не оцінює перші спроби. Прикладом може бути завдання «Музичні сходи», мета якого дати уявлення про інтонацію напряму руху мелодії вгору, вниз, вміння аналізувати та порівнювати протилежні напрями, закріпити поняття у самостійному музичному мовленні. Вчитель грає на музичному інструменті і пропонує дітям відгадати, куди ведуть сходи вгору чи вниз. Далі даємо можливість дитині зіграти і спробувати відтворити, як повзе вуж з гірки або на гірку, при цьому інші учні мають відгадати.

Завдання «Музичні феї» має на меті дати уявлення про висоту звуків. Навчити учнів умінню розрізняти (аналізувати й порівнювати) звуки різної висоти, закріпити його у самостійному музичному мовленні. Вчитель розповідає, що на вулиці Музики живуть феї. У лівому будиночку мешкають феї, які полюбляють низькі звуки, у правому - високі (показує і грає на фортепіано). Діти заплющують очі, уважно вслуховуються у звуки, які звучать, й дають відповідь, звуки яких фей вони чують (вчитель грає на інструменті звуки різної висоти, діти визначають).

Ефективними є завдання, які спрямовані на виконання дітьми елементарних пізнавальних дій: аналізу музичних звуків, знаходження спільних та різних ознак. У першому випадку під час виконання елементарних завдань діти керуються аналогом міркування вчителя для побудови власних образів; щоб виконати друге завдання, вони попередньо експериментують зі звуками на фортепіано. Можливі різні варіанти виконання таких завдань. Наприклад, діти уявляють, що дійові особи з казок та мультфільмів опинилися в королівстві музичних звуків. Перший варіант - подумати, в яких частинах королівства житимуть Велетень і Хлопчик-мізинчик, Вовк і трое поросят, Півник та мишенята тощо. Другий – створити голоси дійових осіб з казок. Третій – обрати чи придумати свого героя й створити його музичний портрет.

Важливим моментом є відчуття учнями виразності музичних інтонацій, створення їх самими учнями та експериментування з ними. Для цього вчитель створює «ситуації-цікавинки», що спонукають дітей заглибитися в пошук відповіді чи виходу із несподіваного становища в грі. Щоб полегшити розуміння учнями образного змісту музичної інтонації, вчитель звертається до життєвого досвіду дітей. Прагнучи знайти відповідь на завдання, учні безпосередньо виконують найпростіші пошукові дії - порівняння, знаходження спільних ознак між мовною, ритмічною й музичною

інтонаціями і тим самим робили «відкриття». Таким чином, звичні види роботи перетворюються у цікаві та захоплюючі [2].

Прикладом цього можуть бути такі ситуації, завдання, ігри, метою яких є формування у дітей потреби в інтонаційному пошуку, пробудження здатності до сприймання, фантазування найпростішими інтонаціями. Такі завдання готують дітей до усвідомлення ними суті музичних інтонацій, їх характеристик. Учні, виконуючи найпростіший варіант завдання, мають змогу побачити процес творення інтонацій іншими дітьми у складніших варіантах завдання, вчитися при цьому брати участь у цьому процесі.

Таким чином, створюючи на уроці атмосферу інтересу, доброзичливого ставлення до будь-якого вияву учнів, учителів вдається створити таке середовище, що задовольнятиме прагнення дітей різного характеру, темпераменту, рівня сформованості здібностей, оскільки кожен відчуватиме комфорт і бажання взаємодіяти з учителем.

Особливе значення набуває оперування моделями різного типу (ритмічними, інтонаційно-образними тощо), які учні можуть використовувати час створення власних образів. Слабші учні застосовують готові моделі, запропоновані вчителем, більш підготовлені можуть їх змінювати, комбінувати відповідно до власного задуму. При цьому кожний учень виконує свій варіант завдання, що дозволяє вчителю простежувати індивідуальний розвиток дитини, коректувати його, уникаючи ефекту змагання між сильними та слабкими учнями, що негативно позначається на останніх. Наприклад, завдання «Музичне відлуння», мета усвідомлення дітьми музичних інтонацій «запитання – відповідь». Варіант перший - вчитель запитує, а учень відповідає, використовуючи звуки із музичного запитання вчителя. Другий - вчитель запитує, створюючи інтонаційно-образне забарвлення, а учні в характері відповідають. Вчитель навмисне з веселою інтонацією запитує: «Це сумна пригода?». Учні повинні відчути помилку й відповісти в характері музичної інтонації.

Такі завдання спрямовані на утримування пізнавального інтересу до музики, допомогу учням зрозуміти, які саме пошукові дії необхідно здійснити, в результаті чого відбувається глибоке проникнення у музичні твори, пізнання музичних образів. У творчих завданнях прийомами стимулювання виступають як цікавий й незвичний зміст, музичний матеріал, так і форма його втілення: завдання-гра, завдання-запитання, завдання-загадка, завдання-помилка тощо.

Стимулюючими чинниками й мотивами включення учнів у музичну діяльність також є бажання одержати похвалу з боку вчителя, потяг до взаємодії з ним, прагнення поділитися враженнями про твори мистецтва, зацікавленість завданнями «відкритого» типу.

Вчителю необхідно будувати роботу таким чином, щоб якнайбільше сприяти виявленню творчих можливостей учнів та формуванню творчих здібностей – образного музичного мислення, уяви, фантазії, закріпити потяг до вираження через інтерпретацію художніх образів та музичної імпровізації [6].

Учням також варто надавати можливість здійснювати самостійний пошук. Зокрема, в одних випадках запитання педагога допомагатимуть актуалізувати набуті знання, спонукатимуть висловлювати враження від музичного образу, в інших - допомагатимуть проявити індивідуальність у виконанні творчого завдання.

Вчитель також має бути націлений на розширення й поглиблення творчої діяльності учнів, заміну принципу «як можна зробити», на «як можна зробити ЩЕ». Вчитель активізує учнів на пошукові дії: пошук варіантів, обговорення образу, що виникає, відповідність задуму, пошук й вибір найкращого, найоригінальнішого варіанту, аргументація дій. З цією метою варто пропонувати завдання, що вимагатимуть від дітей активної авторської позиції. Наприклад, «Музичний портрет»: прослухавши музичний твір, розкажіть про характери героїв або виберіть героя, що сподобався, і створіть його музичний образ. У завданні «Малюємо музику» вчитель пропонує для перегляду декілька картин (Любимов С. «Музиканти», Баранюк В. «Вуличні музики», Ф.Леже «Три музиканти» тощо), учні їх розглядають, а потім обговорюють, яку музику за характером виконують музиканти, що зображені на картинах або уявляють себе музикантом з будь-якої картини та створюють музичну імпровізацію.

Виконуючи творчі завдання, учні мають усвідомити багатозначність музичних образів, існування різних авторських трактовок того ж самого музичного твору чи інтонації. Вчитель створює

ситуації-дискусії, заохочує учнів висловлювати свої інтерпретації образів, імпровізувати, підкреслюючи, що всі вони варті уваги й обговорення.

Цікавими є приклади творчих завдань у вокально-інтонаційній роботі. Наприклад, «Створити мелодію свого імені», «Музичні запитання і відповіді» (мелодія має бути не схожою на мелодії інших. Характер розмови також може бути різним - спокійний, різкий, дратівливий, радісний, сумний тощо). У завданні «Імпровізація на текст» пропонується озвучити фразу з вірша, а потім увесь вірш або створити ритмічний та інструментальний супровід лічилка..

Під час виконання завдань учні створюють різні варіанти музичних відповідей на музичні запитання вчителя, тим самим розвиваючи здібності до комбінування, варіативності, спираючись на задуманий образ.

Такі завдання у співтворчості з учителем створюють основу для самостійної інтерпретації. Це важливо, тому що учні мають вже певний досвід і знання елементів музичної мови, щоб не залишатися пасивними виконавцями пісні.

Зазначимо, що учням подобається виявляти особистий досвід у інтерпретації художнього образу. Первісні уявлення про музичну мову й попередня музично-мовленнєва діяльність учнів сприяє створенню різних образів пісні через пошук необхідних мовних засобів.

Основними завданнями на застосування різних видів мистецтва є поглиблення й розширення меж музичного сприймання, формування художньо-образного сприймання на основі порівняння елементів інформації, що несуть твори мистецтв, формування уявлень про специфіку образної мови різних видів мистецтв. Це досягалося накопиченням вражень, емоцій, виражених у різних художніх образах, розумінням засобів їх вираження, систематизацією знань про мовні засоби різних видів мистецтв, розвитком вмінь інтерпретувати їх у власних судженнях про художні твори.

Вирішення творчих музичних завдань вимагає від учнів уміння здійснити творчі дії порівняння, виділення ознак, диференціювання, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, що допомагає їм на основі асоціативної аналогії дібрати твори мистецтва, споріднені за образами, а потім визначити, що поєднання певних елементів створює необхідний колорит не тільки картини, а й музики. Хоча допомога вчителя була істотною, він не підказував учням відповідь, а зумовлював пошук до самостійного узагальнення [4].

Під час виконання творчого завдання діти залучаються до колективного музикування, прослуховують імпровізації один одного, збагачуючи свій інтонаційно-образний досвід, привчаються відстежувати розгортання музичного твору у розвитку тем-інтонацій.

Учителю важливо здійснювати індивідуальний підхід до дітей, які різняться не тільки за музичними здібностями, а й за емоційністю, активністю, образним мисленням. Педагог уважно має спостерігати за темпом та якістю формування здібностей дітей у творчому процесі.

Щоб досягти творчої самостійної діяльності учнів, учитель має мінімально втручався у процес пізнання. Тільки в складних ситуаціях можуть використовуватися стимулюючі запитання, що допомагають учням будувати «ланцюжок» міркувань. Це заохочує дитину співпрацювати, пробуджує відчуття особистої значущості, що й відповідає нашій меті роботи з усіма учнями.

Вчитель активізує потребу учнів у інтерпретації художніх образів, спонукає до висловлення різних думок, не нав'язуючи власного погляду чи уподобання. Завдяки створенню атмосфери пошуку можливо залучити учнів до дискусійної форми обміну інтерпретаціями, що дозволить виявляти індивідуальність як у розмірковуваннях, так і в імпровізаціях.

Важливо застосовувати елементи інтеграції видів мистецтв, зокрема театрального мистецтва, архітектури, хореографії тощо. Вважаємо, що вони мають не менш виразні можливості для формування художнього сприймання, образно-асоціативного мислення, ніж традиційне поєднання музики з літературою та живописом. Доречним є застосування ігрових прийомів, завдяки яким учні, зацікавлено невимушено грають, де незмінним учасником їхніх ігор є музичний інструмент, який допомагає творити. Такі завдання захоплюють, бо потребують самостійності й особистісного ставлення до образів, що створюються дітьми. Вміло поєднуючи евристичну бесіду з іграми та завданнями, вчитель забезпечує радість пізнання учнями мистецтва.

Бажання висловитися, діалог з мистецтвом вимагає більш осмисленого ставлення до творів та до власних інтерпретацій, імпровізацій, стимулює до пошуку неординарних способів вирішення й втілення образів.

Наведемо фрагмент уроку з елементами інтеграції різних видів мистецтв (музика, хореографія, поезія, живопис), що має на меті дати уявлення про поняття «контраст».

Вчитель: Діти, пограємося в гру. Я буду говорити слова, що вказують на предмети чи явища, їх ознаки, а ви у відповідь називайте інші слова, протилежні за значенням, наприклад, холодно - жарко, день - ніч, товстий - тонкий (відбувається гра).

Вчитель: Отже, ми дізнались, що в природі, в житті ми зустрічаємося з предметами, явищами, що відрізняються один від одного. А чи існують такі протилежності в мистецтві? Спробуємо дізнатися.

- Послухайте два фрагменти віршів. Подумайте, які образи створив поет.

1. Завірюха крутить, виє

“Гу-гу-гу-гу! Гу-гу-гу-гу!”

Дід Мороз тріщить за нею:

“Ще зав’язнеш у снігу!”

Завірюха аж гасає,

Заміта поля, стоги,

Над річками, над струмками

Сніг - по самі береги! («Завірюха», К.Перелісна).

2. Густо літає в повітрі сніжок

Білий, лапастий, легенький.

Тихо, несміло вкриває садок,

Липне до вікон стареньких.

Тиша і спокій на душу лягли,

Сум відлетів далеченько...

Тихо кружляють сніжинки малі,

Липнуть до вікон стареньких («Білий сніг», К.Перелісна).

Учні: Поет створив два образи. Перший - це зимова заметіль, буря, вона сильна, сувора, навіть страшна. Вона швидка, різка, навіть пісня її гучна та непривітна: «Гу-гу!». Друга зима - лагідна, з м'яким, пухнастим снігом, що падає повільно або легко кружляє у танку. Якби я її малювала, то це були б білі, рожеві, блідо-блакитні фарби.

Учні: Ці зими зовсім різні. Можна сказати, що одна - це стара, люта зима, а інша - лагідна, ніжна.

Вчитель: Ви помітили, поет писав вірші про зиму, але вони вийшли дуже різні, протилежні, одна - сувора, із заметілями, а друга - молода, ніжна й спокійна. Пригадаймо, якими словами поет намалював образи і чому він використав саме їх.

Учні: Перший образ - завірюха, крутить, виє, гасає, стогне, “гу-гу-гу”, тріщить тощо. Другий образ - білий, лапастий, легенький, несміливий сніжок, сум, спокій, тиша тощо.

Учні: У словах, що описують першу зиму, часто зустрічаються звуки “р”, “т”, “з”, “д”, які є твердими, скрипучими, вибуховими. Вони допомагають у створенні характеру - твердого, неспокійного, злого. Словами з такими звуками легше втілити образ зими - бурі.

Учні: В словах, що передають інший образ, багато звуків “с”, “ш”, “ж”, “л”, “н”, “т”, які є шиплячими і м'якими. Вони створюють враження, що зима м'яка, ніжна, розмовляє пошепки. Поет використав слова у пестливій формі - сніжок, легенький, далеченько, старенькі тощо, щоб було відчуття, що зима маленька, як дитина.

Вчитель: Отже, ви сказали, що два образи є несхожими. Як їх можна ще назвати?

Учні: Різними, дуже несхожими, протилежними.

Вчитель: А композитор також зачарувався зимою і створив музичні пейзажі. Послухайте два музичні фрагменти і поміркуйте, які почуття передав композитор від зустрічі з зимою. Звучать фрагменти із творів: 1. Ф.Шуберт - Експромт Des. 2. К. Дебюссі – «Сніг танцює» із циклу «Дитячий куточок»).

Учень 1: Від першого фрагменту склалося враження неспокою, тривоги, тому що музика за характером дуже бурхлива, поривчаста, стрімка, бентежна. Я думаю так тому, що музика швидка, з наростанням звучності, мелодія рухається від низьких звуків вгору і знову вниз, - здається, ніби хвилі б'ються об скелястий берег. Таке враження, що то буря на морі або у піщаних дюнах чи заметіль.

Учень 2: Другий фрагмент викликав ласкаві, ніжні, світлі почуття - це щось казкове. Музика якась незвична, трохи задумлива, граціозна, прозора, здається, ніби маленькі дзвіночки дзвонять. Музика швидка, але не така, як у першому фрагменті, вона тиха, мелодія рухається так, ніби хтось ступає навшпинець або капають крапельки тощо.

Учень 3: Ці фрагменти співзвучні віршам, вони також різні: перший створює настрій, характер бурі, неспокою, а другий, навпаки, - легкості, прозорості, як сніжинки, що кружляють у ніжному танку.

Вчитель: Отже, ви помітили, що й музичні пейзажі протилежні. Різну за характером музику допомогли створити такі ж різні елементи музичної мови, як...

Учні: Високі і низькі звуки, напрям руху мелодії, сила звуку, темп тощо.

Вчитель: А тепер відвідаємо нашу картинну галерею. У ній ви бачите пейзажі. Подивіться уважно й виберіть ті картини, що співзвучні музичним образам. Доведіть свою думку.

Учні вибрали картини І.Айвазовського "Чорне море", І.Грабаря "Біла зима. Грачині гнізда".

Учні: На картині І.Айвазовського відбувається буря на морі, яку художник втілює різкими лініями, холодними, темними кольорами, від яких стає ще страшніше, неспокійніше. Картина "Біла зима" виражає спокій, тишу. Трохи ворухаються у гніздах птахи, але зовні все тихо. На картині багато білого кольору, що створює враження чистоти, світла. Береза схилила віти як і зображені плавними лініями, і нам трохи сумно.

Вчитель: Створіть пластичну імпровізацію образів зими, навіяних віршами, музикою, і розкажіть про цей образ.

Гра - імпровізація «Пантомімічні етюди».

Приклади виконання, що можна віднести до високого рівня сформованості творчих здібностей, оскільки у дітей виникають оригінальні, цікаві пластичні образи, виражені у виразних рухах, їхні вербальні інтерпретації глибокі за змістом, вражають яскраво вираженими асоціаціями (діти пропонують власні імпровізації).

Вчитель: Чи однаковими були ваші імпровізації?

Учні: Ні, вони відрізняються одна від одної.

Вчитель: Подумайте, які були образи, що ми почули, розглянули, створили в пластичних імпровізаціях між собою?

Учні: Різними, несхожими, протилежними.

Вчитель: Ця несхожість була ледве помітною чи різкою?

Учні: Дуже помітною, явною.

Вчитель: Такі різкі протилежності між предметами, явищами, їх ознаками, образами у віршах, характеристиками у музиці, настроями на картинах, рухами у танці називаються контрастом.

Творче завдання "Контраст". Перший варіант - створити контрастні музичні образи - ті, що почули, побачили (образи природи, казкових дійових осіб, художні). Другий - створити контрастні музичні образи дійових осіб з дитячих театральних спектаклів «Чиполіно», «Лисичка-сестричка» тощо; літературних байок «Зозуля та півень», «Бджола та шершень» Л.Глібова; народних казок «Лисиця і Лелека» тощо. Третій - придумати власні контрастні музичні образи.

Висновки. Таким чином, розвиток творчих здібностей дитини неможливий без розвитку художнього сприймання, збагачення уявлень дітей про навколишній світ, розвитку уяви. Важливою умовою розвитку творчих здібностей дітей є взаємозв'язок між заняттями з музичного мистецтва та іншими сторонами освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти: читання творів художньої літератури, ознайомлення з природою, традиціями, історією, культурою рідного краю, народним та професійним мистецтвом тощо. Твори музичного мистецтва повинні використовуватися педагогами у роботі з дітьми як на спеціально організованих заняттях, так і в побуті.

Література

1. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема // Психологічна газета. – 2005. - №6. – С.4-5.
2. Нікітін Б.П. Виникнення і розвиток творчих здібностей // Рад. шк. – 1994. - №4.- С.20-22.
3. Старовойт Л.В. Аплікація як засіб всебічного та гармонійного розвитку дошкільників / Л.В. Старовойт// Zbiór raportów naukowych. „Pedagogika. Nauka wczoraj, dzis, jutro (30.05.2015 – 31.05.2015) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. – P.9-11
4. Рогозина В. Педагогические условия развития творческих способностей на уроке // Воспитание школьников. – 2007. - №4. – С. 28-30.
5. Черепковська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей // Обдарована дитина. – 2006. - №1. – С. 18-21.
6. Чорна Л.Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей учнів // Психологічна газета. - 2001. - №2. С.42-46.
7. Brovchak, L.S., Starovoit, L.V., & Likhitska, L.M. (2018). Pedagogical Conditions for Creative and Artistic Development of Children of Senior Preschool Age by Means of Art. New Educational Review, 52(2), 206-217
8. Starovoit, L. V. (2015). Khudozhnye konstruyuvannya z paperu ta kartonu [The artistic design of paper and paperboard]. Vinnytsya: FOP Korzyn D. Ju., 168.

УДК 373.3.015.31:7

М. Наумець,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
M. Naumets,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

STATE OF REALIZATION OF KHUDOZHNE-ESTETICHNOGO EDUCATION JUNIOR SCHOOLBOYS ON THE LESSONS OF FINE ART

Анотація. у статті представлено констатувальний експеримент дослідження, який відбувався у два етапи, виокремлено критерії, показники та рівні художньо-естетичного виховання молодших школярів, а також рівні готовності вчителів початкових класів до організації художньо-естетичного виховання молодших школярів, подано узагальнені висновки про стан реалізації художньо-естетичного виховання дітей на уроках образотворчого мистецтва.

Abstract. the konstatuval'niy experiment of research, which took place in two stages, is presented in the article, criteria, indexes and levels of khudozhne-estetichnogo education of junior schoolboys, and also levels of readiness of teachers of initial classes, are selected to organization of khudozhne-estetichnogo education of junior schoolboys, the generalized conclusions are given about being of realization of khudozhne-estetichnogo education of children in the lessons of fine art.

Ключові слова: художньо-естетичне виховання, молодший школяр, критерії, показники та рівні художньо-естетичного виховання, рівні готовності вчителів початкових класів.

Keywords: khudozhne-estetichne education, junior schoolboy, criteria, indexes and levels of khudozhne-estetichnogo education, levels of readiness of teachers of initial classes.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства особливої гостроти набувають питання формування художньо-естетичної культури особистості, її вміння сприймати, цінувати і примножувати матеріальні та духовні цінності, які за своїм змістом і спрямованістю стверджують ідеї добра і краси.

З погляду сучасної педагогічної теорії та практики питання формування у молодших школярів художньо-естетичних смаків є актуальним і пов'язане з подальшим пошуком шляхів, які б